

Referanser: KM 08/13, KM 09/11, UKM 08/11, BM 03/10, KR 51/10, KM 04/08, KM 07/08, KM 06/02, KR 14/14, KR 33/14, BM 32/14

Saksdokumenter:

Dok.	Tittel	Dok.ID
KR 55.1/14	Høringssammendrag, Undervisningstjenesten i Den norske kirke	
KR 55.2/14	BM protokoll sak 32/14	
KR 55.3/14	BM sak 03/10	

Undervisningstjenesten i Den norske kirke

Sammendrag

Saken *Undervisningstjenesten i Den norske kirke* legges med dette fram for Kirkemøtet 2015. I forlengelsen av de siste årenes avklaringer og vedtak vedrørende diakontjenesten i Den norske kirke behandles nå spørsmål om tjenesteforståelse, vigsling og liturgisk bekledning for de øvrige vigslede stillingsgruppene, kateket og kantor.

Kirkemøtets behandling av «Undervisningstjenesten i Den norske kirke» har som mål å sikre at kirkens undervisningsoppdrag tilrettelegges på en måte som svarer til dagens situasjon og behov. Det vil danne grunnlag for fortsatt utvikling og kvalitet på kirkens undervisningstjeneste, bidra til rekruttering og skape motiverte og dedikerte medarbeidere.

Gjennom trosopplæringsreformen har undervisningstjenesten i Den norske kirke blitt vesentlig utbygget i løpet av de siste ti årene. Det er etablert et stort antall nye undervisningsstillinger i menighetene. Medarbeidere med hovedvekt på ulike pedagogiske utdanninger er rekruttert inn i disse stillingene og bidrar til at kirkens faglige kompetanse har blitt styrket og utvidet på en verdifull måte. Antallet kateketstillinger har vært begrenset og søkningen til kateketutdanning har vært lav helt siden opprettelsen av tjenesten i 1969. Utbyggingen av kirkelige undervisningsstillinger i forbindelse med Trosopplæringsreformen har så langt ikke bidratt til en vesentlig økning i antall kateketstillinger. Dette har medført at et mindretall av de som er ansatt i kirkelige undervisningsstillinger i dag er utdannede kateketer som er vigslet til tjenesten.

På grunn av den utviklingen som har skjedd med undervisningstjenesten i Den norske kirke de siste ti årene omhandler denne saken undervisningstjenesten i Den norske kirke som helhet. Spørsmål om stillingsstruktur, kompetansekrav, vigsling, gudstjenestelige funksjoner og liturgisk drakt har vært utredet i denne prosessen og var gjenstand for høring våren 2014.

Etter en tiårsperiode med forsøk, utvikling og utbygging viser arbeidet med saken at en forenkling og tydeliggjøring av rammeverket for kirkens undervisningstjeneste ønskes velkommen.

Da saken var på høring pekte mange av høringsinstansene på at det er verdifullt at strukturen har fleksibilitet for å etablere stillinger med ulik innretning og gir rom for medarbeidere med ulik kompetanse. Samtidig vektlegges behovet for høy kompetanse i disse stillingene og at det er ønskelig at flere av de som arbeider med undervisning i kirken kan bli kvalifisert som menighetspedagog og for vigsling til katekettjeneste. Etablering av en ordning for «Veien til vigslet tjeneste» for kateket, diakon, og kantor vil fremme tverrfaglighet, identitet og rolleforståelse for de vigslede tjenestegruppene. Ordningen kan koordineres med elementer i «Veien til prestedtjeneste».

Gudstjenestens sentrale plass i kirkens undervisning gjør det naturlig og ønskelig med et tverrfaglig samarbeid om planlegging og gjennomføring av de gudstjenestene der menighetens undervisningsoppdrag på en særlig måte står i fokus. Det er ikke ønskelig at en konsekvens av dette blir at prestens rolle i kirkens undervisning blir svekket. Om kateketer og sakramentsforvaltning uttaler Bispemøtet i BM sak 32/14: *«Sakramentsforvaltningen er i vår kirke tillagt prestedtjenesten. Biskopen kan likevel gi kateketer fullmakt i særskilte tilfeller, jf Tjenesteordning for biskoper, paragraf 10. Bispemøtet ser behov for å oppdatere retningslinjer for kateketers og diakoners gudstjenestelige funksjoner.»* At sakramentsforvaltning normalt ikke inngår i kateketens tjeneste men kan forekomme i særskilte tilfeller, er i tråd med forståelsen som formidles gjennom høringssvarene. En mer ensartet praksis når det gjelder biskopens fullmakt til sakramentsforvaltning bør inngå i arbeidet med å oppdatere retningslinjene for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner, slik at retningslinjene blir i tråd med gjeldende praksis.

Forslaget om at vigslet kateket i liturgisk tjeneste bærer alba med stola får bred støtte i høringen. Flertallet foreslår skrå stola, begrunnet i behovet for å synliggjøre ulikheten mellom prest og kateket. Flere av instansene peker på dilemmaet med at skrå stola for mange assosieres med diakontjenesten og kan gi et signal om en forståelse av de øvrige vigslede tjenestene som del av et samlediakoniat, en forståelse som er fremmed i Den norske kirke og som bispemøtet har avvist i sak BM 03/10.

Å undervise og å lære har vært et sentralt element i kirkens oppdrag helt fra Jesu tid, og er forankret i et rikt bibelteologisk materiale. En ordnet undervisningstjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for å ivareta kirkens grunnleggende oppdrag med å gjøre til disipler ved å døpe og lære dem å holde alt Jesus har befalt.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

Kirkens undervisningstjeneste springer ut av kirkens identitet og oppdrag. Kjennskap til kristen tro er av avgjørende betydning for kirken. Undervisningstjenesten er forankret i et rikt bibelteologisk materiale.

1. Kirkemøtet legger til grunn at den etablerte stillingsstrukturen for kirkelige undervisningsstillinger med kateket, menighetspedagog og menighetsarbeider ivaretar tilstrekkelig rammeverk og fleksibilitet for arbeidstakere og arbeidsgivere.
2. Det vigsles til katekettjeneste i Den norske kirke.
3. Kirkemøtet ber om at det legges til rette for at flere undervisningsmedarbeidere kan vigsles til katekettjeneste. Dette kan gjøres ved å benytte Kirkerådets anledning til å godkjenne personer med annen faglig jevngod og relevant utdanning/ praksis som kateket og ved å etablere en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjeneste.
4. For tilsetning som menighetspedagog kreves utdanning på bachelornivå som inneholder minimum 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng kristendomskunnskap.
5. «Retningslinjer for kateketens og diakonens liturgiske funksjoner» oppdateres, både i lys av gudstjenestereformen og en mer adekvat beskrivelse av undervisningstjenestens plass i gudstjenesten. I tillegg til en helhetlig gjennomgang av retningslinjene, endres setningen «Kateketens tjeneste omfatter ikke forvaltning av sakramentene» til «Kateketens tjeneste omfatter *normalt* ikke forvaltning av sakramentene».
6. Vigslet kateket bruker alba med skråstilt stola som liturgisk bekledning.
7. Kirkerådet bes om å fastsette nærmere retningslinjer for bruk og utforming av skråstola for kateket.
8. I ordning for «Vigsling til katekettjeneste» tas følgende rubrikk inn etter siste ledd, punkt 7: «*Stolaen legges på den vigslede.*»
9. Kirkemøtet oppfordrer Bispemøtet til å ta initiativ til å etablere en ordning for «Veien til vigslet tjeneste» for de vigslede stillingene i samarbeid med arbeidsgiverrepresentant for disse stillingene.

Saksorientering

1. Bakgrunn

1.1. Kirkens tjenestemønster, vigsling og innføring av skråstola for diakon

Kirkemøtet 2013 vedtok at vigslet diakon i liturgisk tjeneste bærer skråstola (sak KM 08/13). Kirkemøtekomiteen ba Kirkerådet «innen rimelig tid å utrede vigslingstegn for kantorer og kateketer og se dette i sammenheng med det utredningsarbeidet som er i gang». Grunnlaget for vedtaket om at vigslet diakon i liturgisk tjeneste bærer skråstola ligger i saken «*Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster*» som ble behandlet på Kirkemøtet i 2011 og som bygget på en utredning fra Bispemøtet i mars 2010 (BM 03/10).

Bispemøtet fastslår i BM sak 03/10 at en ordnet diakontjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for Den norske kirke etter følgende refleksjon om kirkens tjenestemønster:

Det er ut fra Det nye testamentet ikke mulig å argumentere for ett bestemt tjenestemønster som gyldig til alle tider. Tvert om er det nettopp et poeng at Ånden er fri til å gi sine gaver slik det tjener kirken og dens oppgaver i den aktuelle konkrete situasjon. [...] Kirken må i den enkelte situasjon både fastholde de nødvendige tjenestene og lytte etter Åndens ledelse og spørre hvordan dens mønster av tjenester samsvarer med kirkens identitet og bidrar til å realisere dens oppdrag under de rådende forhold. Bispemøtet er i dagens situasjon av den oppfatning at en ordnet diakontjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for Den norske kirke, og mener denne bør styrkes ...»

Videre uttalte Bispemøtet at kirkens konkrete tjenestemønster ikke er statisk, men noe kirken til enhver tid må utforme under Åndens ledelse og at «*diakontjenesten i vår kirke etter Bispemøtets vurdering står på et solid selvstendig teologisk grunnlag*». Bispemøtet gir uttrykk for en forståelse av de ulike tjenestene i kirken, som selvstendige tjenester innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken, ikke som aspekter av den særskilte tjenesten med å lære ordet og forvalte sakramentene som omtales i Confessio Augustana artikkel V (CA V):

Heller enn å forstå ulike konkrete tjenester som ulike aspekter ved én enkelt tjeneste, er det etter Bispemøtets mening mer sakssvarende å forstå dem som selvstendige tjenester innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken. Dette svarer bedre til tanken om kirken som en kropp med mange ulike lemmer (1 Kor 12), der enheten er forankret i kroppen som helhet, ikke i relasjonen til ett bestemt lem. Nettopp gjennom sin forskjellighet bidrar de ulike tjenestene til kirkens felles liv og oppdrag.

1.2. Kirkens undervisningstjeneste i en ny tid

Undervisningstjenesten i Den norske kirke har vært i sterk utvikling de siste ti årene, særlig på grunn av innføringen av trosopplæringsreformen. Derfor omhandler denne saken ikke bare katekettjenesten, men undervisningstjenesten i Den norske kirke som helhet. Forståelse av katekettjenesten, vigsling og liturgisk drakt er sentrale spørsmål. Saken inkluderer også spørsmål om stillingsstruktur og kompetansekrav for kirkelige medarbeidere, som en oppfølging av Kirkemøtets vedtak i sak 07/08 «Trosopplæringsreformen», punkt 12 og 13:

12. Kirkemøtet gleder seg over at det i løpet av prosjektperioden er rekruttert mange medarbeidere med ulik type kompetanse. Ved overgang til reformens gjennomføringsfase må det foretas en gjennomgang av den kirkelige stillingsstruktur med tanke på ansvars- og ledelsesforhold når det gjelder trosopplæringen for å bidra til en tjenlig organisering av arbeidsfeltet som helhet. Dette må skje i dialog med partene i arbeidslivet.

13. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å vurdere kompetansekrav med utgangspunkt i nåværende profesjoner og framtidige behov på trosopplæringsfeltet. Kirkerådet bes om å vurdere ordninger for godkjenning av utdanning på lavere nivå enn master innenfor undervisning, diakoni og kirkemusikk i denne sammenheng (jfr. KM sak 06/02, pkt. 4).

I 1969 vedtok Stortinget «Lov om katekettjeneste» for å styrke kirkens bemanning på opplæringsfeltet i møte med etterkrigstidens store barne- og ungdomskull. Etablering av kateketstillinger og et rammeverk for katekettjenesten i form av tjenesteordning, kvalifikasjonskrav og vigslingsliturgi har vært en lang prosess i Den norske kirke. Antallet kateketstillinger har vært begrenset og søkningen til kateketutdanning har vært lav helt siden opprettelsen.

Fra 2014 mottar alle menigheter i Den norske kirke midler til å bygge ut et styrket og fornyet tilbud om trosopplæring. Dette er en satsning som vekker oppmerksomhet i både våre søsterkirker i Norden og andre kirker vi er i kontakt med. Trosopplæringsreformen er vesentlig i arbeidet med å videreutvikle Den norske kirke som folkekirke. Før reformen startet opp i 2003 var det om lag 240 årsverk innen kirkelig undervisning i Den norske kirke. I 2014 anslås omfanget å ha kommet opp i ca. 550 til 600 årsverk. Dette innebærer at alle landets menigheter, som del av denne prosessen, arbeider med hvordan undervisningsoppdraget kan tilrettelegges på best mulig måte i deres konkrete situasjon.

1.3 Prosess med høring og behandling i Bispemøtet

Høsten 2013 gjennomførte Kirkerådets sekretariat et utredningsarbeid i dialog med representanter for partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene. Utredningen tok sikte på å gi et helhetlig bilde av kirkens undervisningstjeneste, slik den er tilrettelagt i Den norske kirke i dag. Spørsmål om stillingsstruktur, kompetansekrav, vigsling, gudstjenestelige funksjoner og liturgisk drakt ble utredet i denne prosessen, i tillegg til en beskrivelse av undervisningstjenestens plass i kirkens oppdrag. Kirkerådet vedtok i sak KR sak 14/14 å sende utredningen på høring med sikte på behandling i Kirkemøtet 2015. Et sammendrag av høringssvarene ligger som vedlegg til dette saksfremlegget. Kirkerådet behandlet høringen (KR sak 33/14) på sitt møte 24.-26. september og oversendte vedtaket til Bispemøtet for læreuttalelse. Bispemøtets protokoll i BM sak 32/14 er gjengitt i i vedlegg 2.

2. Undervisningstjenesten og kirkens oppdrag

Jesu virke beskrives i Det nye testamentet som en lærergjerning overfor disiplene og mennesker han møtte. Evangeliene forteller at Jesus lærte i synagogene og der folk samlet seg om han, og om innholdet i det han lærte. Jesus har sendt kirken til verden med oppdrag om å gjøre alle folkeslag til disipler: «Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere» (Matt 28.18-20). I innledningen til GUD GIR - VI DELER forankres trosopplæringen i Den norske kirke i

dette oppdraget: «*Kirkens grunnleggende oppdrag er å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde alt Jesus har befalt.*»

Å undervise og å lære har altså vært i kjernen av kirkens oppdrag helt fra Jesu tid og er forankret i et rikt bibelteologisk materiale. Tilretteleggingen av katekumenatet har variert i de ulike tider og steder, men det har hele tiden vært en sentral dimensjon ved kirkens sendelse. Å forkynne evangeliet og lære hvordan en skal leve som kristen hører sammen. Gudstjenesten har vært et sentralt lærested sammen med hjemmet. Etter hvert kom skolen med i et utbygget katekumenat.

Kirkens undervisning særpreges av en total tradisjonsformidling. I Plan for trosopplæring beskrives dette på følgende måte: «*Disiplene som gikk sammen med Jesus er gode forbilder på vandrere på troens vei. De ble kjent med Jesus ved å være sammen med ham, fikk undervisning, gjorde egne erfaringer og deltok i arbeidsfelleskapet. Slik fikk de oppleve tilhørighet og utvikle sin identitet som disipler. Å være Jesu disippel er å stå i et livs- og læringsforhold til den treenige Gud. Trosopplæring er derfor livslang læring.*».

En ordnet undervisningstjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for å ivareta kirkens grunnleggende oppdrag med å gjøre til disipler ved å døpe og lære dem å holde alt Jesus har befalt.

2.1 Vurderinger og anbefalinger

Bispemøtet slutter seg i BM sak 32/14 til Kirkerådets forståelse av undervisningstjenesten: "*Kirkens undervisningstjeneste springer ut av kirkens identitet og oppdrag og er av avgjørende betydning for kirken. Undervisningstjenesten er forankret i et rikt bibelteologisk materiale. Det vigsles til katekettjeneste i Den norske kirke.*»

Når det gjelder katekettjenestens forankring, viser Bispemøtet til sin uttalelse om diakontjenesten i kirkens tjenestemønster (BM 3/10) og tydeliggjør hva Bispemøtet ser som en sakssvarende forståelse av denne:

- Tankegangen i diakonuttalelsen fra 2010 avviser en modell hvor kirkens vigslede tjenester avledes eller differensieres ut fra den særskilte tjenesten med Ord og sakrament (CA V).
- Hver enkelt tjeneste sees som hvilende på sitt eget grunnlag.
- Hver enkelt tjenestegruppe må utvikles i henhold til sin egenart.
- Sakramentsforvaltning er i vår kirke lagt til prestatjenesten.

3. Stillingsstruktur og kompetanse

Under overskriften «En mangfoldig tilrettelagt undervisningstjeneste» gir utredningen en beskrivelse av den eksisterende stillingsstrukturen og den aktuelle situasjonen når det gjelder medarbeidere, kompetanse og rekruttering til kirkelige undervisningsstillinger.

3.1 Stillingsstruktur

De mest aktuelle stillingskodene og kompetansekravene for medarbeidere innen kirkelig undervisning i KA–Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon sitt lønnsregulativ er disse:

- Kateket 5204 (kateketer med mastergrad i kateketikk/kirkelig undervisning, og kateketer som ble overført fra stat til fellesråd i 2001, jf. Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateket)
- Kateket 5176 (kateket uten mastergrad som ble godkjent/vigslet som kateket før mastergradskravet kom i 2005)
- Menighetspedagog 5248 (bachelorgrad med minst 30 stp. kristendomsfag og 30 stp. pedagogikk og tilleggsutdanning, vanligvis minst 4 års utdanning)
- Menighetspedagog 5235 (bachelorgrad med minst 30 stp. kristendomsfag og 30 stp. pedagogikk)
- Menighetsarbeider 5228 (ingen særskilte kvalifikasjonskrav)

Dette er en struktur som både tydeliggjør behovet for kompetanse innen pedagogikk og kristendomskunnskap for kirkelige undervisningsmedarbeidere, og samtidig gir tilstrekkelig fleksibilitet til å kunne rekruttere medarbeidere ut fra de lokale forhold og rammevilkår. Kirkerådet og KA gikk våren 2014 ut med en felles rådgivning om å bruke stillingsstrukturen og kvalifikasjonskravene som finnes i det kirkelige avtaleverket, med vekt på kateket og menighetspedagog, når det opprettes nye undervisningsstillinger i menighetene.

Kirkemøtet har fastsatt tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer (1996/2004) med følgende beskrivelse av tjenestens formål:

Kirkens undervisningstjeneste har som formål å fremme dåpsopplæringen i menigheten, styrke troen hos alle døpte, gi hjelp til livsmestring og kalle til etterfølgelse. Kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere.

Det er ikke fastsatt tjenesteordninger for de øvrige kirkelige undervisningsstillingene, men det er vanlig at det utarbeides en stillingsbeskrivelse som nærmere angir ansvar/oppgaver og organisasjonsmessig plassering for den enkelte medarbeider. KA har utarbeidet forslag til formuleringer som kan inngå i en slik stillingsbeskrivelse.

3.2 Kompetanse

Kjernekompetanse for undervisningsstillinger i kirken er kristendomskunnskap, pedagogikk/formidlingsfag og praktisk-kirkelig utdanning med vekt på kateketiske emner og veiledet praksis. Kirkemøtet 2002 fastsatt kvalifikasjonskravet for kateket til mastergrad med følgende innhold:

§ 4. Kvalifikasjonskrav for kateket: Som kateket kan tilsettes person som har:
1. Mastergrad med fordypning i kristendomskunnskap, pedagogikk eller kateketikk, som omfatter:
Utdanning i kristendomskunnskap med minimum 80 studiepoeng
Utdanning i relevant pedagogikk/formidlingsfag med minimum 30 studiepoeng
Utdanning i praktisk-kirkelige fag med hovedvekt på kateketiske emner og med veiledet praksis på til sammen minimum 60 studiepoeng.
eller

2. Teologisk embetseksamen, praktisk-teologisk seminar og utdanning innen pedagogikk/formidlingsfag tilsvarende minst 60 studiepoeng eller

*3. Fast stilling som kateket eller er vigslet som kateket.
Kirkerådet kan godkjenne at personer med annen faglig jevn god og relevant utdanning/praksis godkjennes som kateket.
Dersom det ikke melder seg søkere som oppfyller kvalifikasjonskravene, kan bispedømmerådet for stillinger med statlig finansiering godkjenne at stillingen midlertidig omgjøres til annen stilling innen kirkelig undervisning.*

Fram til 2010 var det ikke knyttet formelle kompetansekrav til tittelen menighetspedagog. I forbindelse med forhandlingene om hovedtariffavtalen for KA-sektoren 2010 ble det enighet mellom partene om å etablere to alternative stillingskoder for menighetspedagog med krav om minimum 3-årig høgskoleutdanning som inkluderer 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng kristendom/ teologi.

3.3 Alternative veier til katekettjeneste?

Da Kirkemøtet i 2002 vedtok å endre kvalifikasjonskravene for kateket fra fire år til fem år på masternivå, ba KM samtidig om at det måtte utarbeides kriterier og prosedyrer for godkjenning av personer uten en utdanning som svarer til tjenesteordningens kvalifikasjonskrav, på grunnlag av annen utdanning eller realkompetanse i tråd med kompetansereformens intensjoner. (Sak KM 06/02: Kvalifikasjonskrav for kateket, diakon og kantor). Kirkerådet behandlet «Rutiner for godkjenning av diakoner, kateketer og kantorer med annen utdanning» i sak 30/07. Følgende ble satt som godkjenningskrav for kateket med annen utdanning:

Personer med minst femårig gradsutdanning på mastergradsnivå eller tilsvarende ved et høyere lærested med en innholdsprofil som er relevant for katekettjenesten, kan godkjennes som kateket. Forutsetningen er at vedkommende i eller utenfor graden har

- *kristendoms kunnskap tilsvarende 60 studiepoeng,*
- *pedagogikk tilsvarende 30 studiepoeng og*
- *praktisk-kateketisk utdanning tilsvarende 30 studiepoeng.*

I utredningen reises spørsmål om det i dagens situasjon bør etableres en alternativ vei til katekettjeneste, tilsvarende ordningen for godkjenning av personer med «særlige kvalifikasjoner» for prestedtjenesten, for å legge til rette for at flere av de som er ansatt i undervisningsstillinger kan vigsles som kateket.

3.4 Rekruttering

Rekruttering til katekettjeneste har i stor grad skjedd ved at egnede personer er blitt ansatt i en stilling og tatt videreutdanning for å oppfylle kvalifikasjonskrav for kateket. «Normalstudenten» ved kateketutdanningen har, helt siden utdanningen ble etablert, vært en ansatt medarbeider som tar videreutdanning parallelt med at vedkommende er i jobb. Antall stillinger innen kirkelig undervisning har nå kommet opp på et nivå som gjør det mulig å tilby en tjeneste med jobbmuligheter over hele landet og stillinger med ulik profil. Dette danner et godt grunnlag for å rekruttere studenter til å starte på utdanningsløp som kvalifiserer for kirkelig undervisningstjeneste. Det vil være en styrke

for kirkens undervisningstjeneste dersom en større andel av kirkens undervisningsmedarbeidere har en kirkelig-pedagogisk profesjonsutdanning som grunnlag for sin tjeneste. Samtidig er det verdifullt for kirken å ha medarbeidere med en annen bakgrunn og med kjennskap til de pedagogiske institusjonene i samfunnet.

Det lave antallet undervisningsstillinger i kirken har i seg selv medført en rekrutteringsutfordring til kirkelig undervisningstjeneste. Mange steder møter ikke barn og unge en kateket eller menighetspedagog i sin kontakt med kirken. På grunn av trosopplæringsreformen er et større antall barn og unge oftere i kontakt med kirken enn tidligere. Mange vil da møte en undervisningsmedarbeider. Denne kontakten gir et rekrutteringspotensiale, både til kirkelige undervisningsstillinger og til kirkelig utdanning generelt.

3.5 Momenter fra høringen

Antall undervisningsstillinger i Den norske kirke har økt betraktelig, i og med gjennomføringen av Trosopplæringsreformen. Dette medfører en stor rekrutteringsutfordring, og flere av høringssvarene tar opp dette. Det utfordrer kirken til å arbeide godt med rekruttering, struktur og kompetanse for stillingene på undervisningsfeltet.

Høringssvarene formidler at den mangfoldige stillingsstrukturen innen kirkens undervisningstjeneste beskrives som et gode som sikrer fleksibilitet når det skal opprettes stillinger og rekrutteres medarbeidere. Samtidig uttrykker flere instanser behov for en mer ensartet praksis og tydeligere retningslinjer for de ulike stillingstypene. Utredningens anbefaling om å benytte den etablerte strukturen, med vekt på kateket og menighetspedagog når det opprettes undervisningsstillinger, får bred støtte.

Behov for tydeliggjøring av ansvarsfordeling mellom de ulike undervisningsstillingene og forhold til andre stillingskategorier, særlig prestedtjenesten, nevnes av mange. Viktigheten av tverrfaglig samarbeid om kirkens undervisning er et tema som flere løfter fram.

Flere av høringssvarene uttrykker at det er ønskelig at en større andel av de som jobber med kirkelig undervisning kan vigsles. Samtidig vektlegges nødvendigheten av høy kompetanse for å lede menighetens undervisningstjeneste for alle aldersgrupper.

Flere av høringssvarene tar til orde for at det er ønskelig å beskrive hvilke grunnleggende kvalifikasjonskrav som bør stilles til personer som skal undervise barn og unge i kristen tro for å sikre kvalitet. Dette må også omfatte medarbeidere som i dag er plassert i stillingskoden «menighetsarbeider». Det bør ut fra dette tilrettelegges for grunnutdanning for kirkelig undervisningspersonell i samarbeid med partene i arbeidslivet og aktuelle utdanningsinstitusjoner.

3.6 Vurderinger og anbefalinger

I hovedsak har utredningen og høringen bekreftet at den etablerte stillingsstrukturen innen kirkelig undervisning gir tilstrekkelig rammeverk og fleksibilitet for arbeidstakere

og arbeidsgivere. Prosessen har identifisert muligheter og utfordringer som danner grunnlag for det videre arbeidet med tilretteleggingen av kirkens undervisningstjeneste.

Kirkerådets sekretariat vil arbeide videre med å kartlegge undervisningsmedarbeideres kompetanse og perspektiver på undervisningsarbeid i kirken i samarbeid med partene i arbeidslivet. Dette vil danne grunnlag for videreutvikling av rammene for tjenesten og for å arbeide med motivasjon til langtids tjeneste og vigsling for kirkelige undervisningsmedarbeidere.

§ 4 i «Kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateket» sier at «*Kirkerådet kan godkjenne at personer med annen faglig jevn god og relevant utdanning/ praksis kan tilsettes som kateket*». Denne anledningen bør benyttes i større utstrekning enn hittil slik at høyt kvalifiserte undervisningsmedarbeidere kan vigsles til kateket. I tillegg er det ønskelig å stimulere til og legge til rette for at medarbeidere som er motivert for det, kan ta videreutdanning mens de er i stilling for å bli kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for menighetspedagog og kateket.

Det er ønskelig å stimulere til og legge til rette for at medarbeidere som er motivert for det, kan ta videreutdanning mens de er i stilling for å bli kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for menighetspedagog og kateket.

Innspillene som er kommet gjennom høringen til videreutvikling av stillingsstruktur og utdanning følges opp i dialog med aktuelle samarbeidspartene.

4. Vigsling til undervisningstjeneste

Katekettjenesten i Den norske kirke er en vigslet tjeneste. Som vigslet medarbeider står kateketen under tilsyn av biskopen og er underlagt en særlig forpliktelse på kirkens læremessige grunnlag.

Bispemøtet uttaler i sak BM 03/10:

«Innenfor fellesskapet av tjenester har noen tjenester det til felles at de er vigslede tjenester. Hver på sin måte er de satt inn under et særlig ansvar og en særlig forpliktelse. Vigslingen innebærer imidlertid ingen særskilt åndelig verdighet eller status utover det andre døpte har. Det som kvalifiserer de ulike vigslede tjenestene er ikke selve det å være vigslet, men den tjeneste det vigsles til. Sentralt i de ulike vigslingsliturgier står derfor omtalen av hva man vigsles til». Bispemøtet fastslår videre at «vigslingen er ikke vigsling til en generell status som vigslet, men vigsling til en spesifikk tjeneste. Dersom en går over fra en tjenestetype til en annen, må en vigsles til denne tjenestetype.»

Ut fra Bispemøtets vigslingsforståelse om at det som kvalifiserer de ulike vigslede tjenestene ikke er selve det å være vigslet, men den tjeneste det vigsles til, er det naturlig å spørre om vigsling til «*tjenesten med å undervise i den kristne tro [...] med ansvar for menighetens undervisningstjeneste*» bare skal omfatte personer som er kvalifisert i henhold til kravene i tjenesteordning for kateket.

I uttalelsen om vigsling av diakoner viser Bispemøtet til at Den norske kirke i tillegg til diakoner har en del diakoniarbeidere som ikke tilfredsstillers kvalifikasjonskravene for vigsling. Bispemøtet sammenholder altså kvalifikasjonskrav med tjenesten det vigsles til. Tilsvarende kan en begrunne at vigsling til katekettjeneste er aktuelt for personer med godkjent kateketutdannelse. Dette bekrefter behovet for kateketer med et høyt kompetansenivå (mastergrad) med kristendomskunnskap, pedagogikk og praktisk-kateketisk utdanning. I denne utdanningen inngår veiledet menighetspraksis og en vurdering av personlig egnethet for tjenesten. I vigslingen bekreftes kateketens kall og ansvar for menighetens undervisningstjeneste. Dette er å forstå som et helhetlig ansvar for å legge til rette for livslang læring i rammen av menighetens lærende fellesskap.

4.1 Veien til vigslet tjeneste?

Veien til prestedtjeneste (VTP) er et innføringsprogram for teologistudenter og andre som vurderer å bli prest i Den norske kirke. Ordningen er forankret i tjenesteordning for biskoper, § 8: *«Biskopen beslutter om ordinasjon til prestedtjeneste og vigsling til andre kirkelige tjenester, etter i samtale å ha funnet kandidatene skikket for tjenesten, og forretter så ordinasjons- eller vigslingshandlingen etter forordnet liturgi. Biskopen kan etablere en ordning for forberedelse til ordinasjon.»*

En arbeidsgruppe nedsatt av Bispemøtet utarbeidet i 2004 et forslag til regelverk for Veien til prestedtjeneste. Utredningen omtaler i punkt 2.5.4 *Innføringsprogram for andre vigslede tjenester. Tverrfaglighet: «Arbeidsgruppen har i sine drøftelser berørt spørsmålet om også diakoner, kateketer og kantorer har behov for et praktisk-kirkelig innføringsprogram tilsvarende VTP. Behovet for tverrfaglighet er et viktig spørsmål i denne sammenheng. Arbeidsgruppen anser at disse spørsmålene faller utenfor gruppens mandat, men vil anbefale at biskopene og de angjeldende yrkesorganisasjonene fører saken videre.»*

På bakgrunn av likheten i vigslingsliturgiene og biskopenes vektlegging av egnethetsvurderingen som viktig del av vigslingsforberedelsen, reiser utredningen spørsmålet om det bør etableres en ordning for "Veien til vigslet tjeneste" i form av et mindre omfangsrikt opplegg i tilknytning til den praktisk-kirkelige utdanningen for de øvrige tjenestene som biskopen vigsler til. Dette kan gjerne tilrettelegges på en måte som ivaretar ønsket om tverrfaglighet, slik Bispemøtes arbeidsgruppe vektla i 2004. Vigslingsforberedelsen vil bli styrket, og både den som skal vigsles og biskopen som vigsler vil ha bedre forutsetninger for å vurdere om det er grunnlag for vigsling. Målsettingene for VTP inkluderer også rekruttering, motivasjon og forberedelse for tjeneste, samt kjennskap til Den norske kirke. For de øvrige vigslede stillingene vil det derfor være naturlig å involvere arbeidsgiverlinjen for disse i opplegget.

4.2 Momenter fra høringen

Høringen støtter forståelsen av katekettjenesten som en vigslet tjeneste, og at vigsling til katekettjeneste fastholdes som obligatorisk ordning for personer som er kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for kateketer og er tilsatt i fast undervisningsstilling. Hovedbegrunnelsen for dette er at undervisningstjenesten er en sentral del av kirkens oppdrag.

Flere av høringsinstansene ser det som ønskelig at flere kan vigsles til katekettjeneste, og har ulike tilnærminger til dette. Mulighetene som nevnes er å åpne kvalifikasjonskravene for kateket eller å vigsle både kateket og menighetspedagog. Noen tar til orde for å vigsle alle undervisningsmedarbeidere, ut fra forståelsen om at det er *tjenesten* som det vigsles til.

Obligatorisk vigsling til katekettjeneste forutsetter dialog mellom kirkelig fellesråd som arbeidsgiver og biskop, for å avklare om det er grunnlag for vigsling før en medarbeider blir tilsatt. Noen av bispedømmerådene peker på behovet for bedre rutiner for å ivareta dette på en god måte.

Flere av høringsinstansene nevner at det er uklart hva vigslingen innebærer og plassering i forhold til andre tjenester, både prestedtjenesten og andre undervisningsstillinger.

På bakgrunn av likheten i vigslingsliturgi og biskopens vektlegging av egnethetsvurderingen, som en viktig del av vigslingsforberedelsen, reiser høringen spørsmål om å etablere en ordning for «veien til vigslet tjeneste» også for de andre vigslede stillingene. Et stort flertall uttaler at dette bør etableres som fast ordning for kateket, diakon og kantor, sammen med prestedtjenesten for å fremme tverrfaglighet, identitet og rolleforståelse.

Svarene på høringens spørsmål om bruk av ordningen for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste» viser at mange ikke kjenner til denne. Flere kommenterer at å kalle en ordning for «vigsling» som ikke markerer inngang i en av kirkens vigslede tjenester er forvirrende. Hovedinntrykket er at vigsling knyttes til katekettjenesten, og at en forbønns handling ved innsettelse til tjeneste benyttes for andre kirkelige undervisningsmedarbeidere.

4.3 Vurderinger og anbefalinger

Det er ønskelig at en større andel av de kirkelige undervisningsmedarbeiderne på sikt kan bli kvalifisert for vigsling til katekettjeneste. Dette kan gjøres ved aktiv bruk av ordningen for godkjenning av kateketer med annen utdanning for ansatte med kompetanse på masternivå, og ved å tilrettelegge for at medarbeidere kan ta videreutdanning mens de er i kirkelig undervisningsstilling.

Høringssvarene viser et behov for at biskopene sikrer en ensartet vigslingspraksis og gode rutiner for dialog mellom fellesråd og biskop i forbindelse med tilsetting for å ivareta at vurdering av om det er grunnlag for vigsling inngår i tilsettingsprosessen.

Om vigsling av menighetspedagoger m.v. uttaler Bispemøtet:

I Den norske kirke vigsles prest, diakon, kateket og kantor til tjeneste. Bispemøtet anbefaler ikke at flere tjenestegrupper pålegges vigsling som grunnlag for sin tjeneste. Dette vil kunne bidra til å svekke både vigslingens betydning så vel som forståelsen av det allmenne prestedømme.

Høringen viser at ordningen for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste» er lite kjent og lite brukt. Ordningen for «Innsettelse med forbønn» bør benyttes når en ny medarbeider begynner i tjeneste i en undervisningsstilling som det ikke vigsles til.

5. Undervisningstjenesten i menighetens gudstjenesteliv

Katekumenatet har gjennom hele kirkens historie vært nært forbundet med menighetens gudstjenesteliv. Menigheten som lærende fellesskap gir gode muligheter for totalformidling der kunnskap og erfaringer hører sammen. Gudstjenestens sentrale plass i kirkens undervisning gjør det naturlig og ønskelig med et tverrfaglig samarbeid om planlegging og gjennomføring av de gudstjenestene der menighetens undervisningsoppdrag på en særlig måte står i fokus. Dette samarbeidet involverer prest, undervisningsmedarbeider, kirkemusiker, andre ansatte og frivillige medarbeidere. Arbeidet med gudstjenesten i trosopplæringen gir gode muligheter for barn og unges medvirkning. Et slikt samarbeid er helt i tråd med gudstjenestereformens intensjoner om involvering i menighetens gudstjenesteliv.

Arbeidet med å integrere og synliggjøre undervisningsoppdraget i menighetens gudstjenesteliv kan føre til at undervisningsmedarbeidere får en tydeligere funksjon i gjennomføring av gudstjenester. Det er ikke ønskelig at prestens rolle i kirkens undervisning blir svekket som en konsekvens av dette.

Gjeldende retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner fastslår i punkt 1.2 at «Kateketens og diakonens deltakelse og medvirkning ved gudstjenester og kirkelige handlinger skjer under ledelse av soknepresten eller forrettende prest, jf. Tjenesteordningens § 7. Dette er naturlig, ut fra den sentrale plassen forvaltningen av Ord og sakrament har i prestens tjenesteordning, at forrettende prest er ansvarlig for forordnede gudstjenester der kateketen eller andre undervisningsmedarbeidere medvirker.

Når kateket/ undervisningsmedarbeider har hovedansvar for å planlegge og forrette gudstjenester, er det naturlig å tenke at dette ligger inn under sokneprestens ledelse av prestedtjenesten i soknet. Dette vil gjelde både i den lokale kirken og i forbindelse med leir og andre arrangement for barn og unge.

Kateketens og andre undervisningsmedarbeideres gudstjenestelige funksjoner skal være knyttet til gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus. I følge gjeldende retningslinjer for kateketens gudstjenestelige funksjoner skal omfanget av kateketens medvirkning ved gudstjenester fastsettes i stillingsbeskrivelsen for den enkelte medarbeider.

5.1 Sakramentsforvaltning

Om sakramentsforvaltning og kirkelige handlinger ga Bispemøtet i sak 03/10 følgende vurderinger:

Sakramentene dåp og nattverd er Guds gaver til kirken og forrettes derfor i menighetens fellesskap. Sakramentsforvaltningen ivaretas derfor av personer som kirken har gitt fullmakt og vigslet til denne oppgaven. I vår kirke er denne oppgaven tillagt

prestetjenesten som bærer av tjenesten med å "lære evangeliet og meddele sakramentene" (CA V). Bortsett fra nøddåp, som kan forrettes av enhver kristen om det er nødvendig, kan biskopen på visse betingelser gi andre egnede personer fullmakt til å forrette dåp og nattverd, på ansvar og under tilsyn av en prest (Tjenesteordning for biskoper § 10). I vår kirke er diakoner gitt generell adgang til å forrette nattverd i forbindelse med soknebud (Retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner, pkt. 3.2.1). Bispemøtet ser ikke grunnlag for å gjøre endringer på dette punktet.

Ungdommens kirkemøte uttalte i sak UKM 08/11 om nattverdforvaltningen i Den norske kirke:

«UKM 2011 er glad for at sakramentsforvaltning (særlig nattverd), har fått en sentral plass på ungdomsgudstjenester og leirer. Dette medfører praktiske utfordringer. Vi vet at det ofte er vanskelig å få ordinerte prester til å praktisk gjennomføre dette. UKM 2011 ber om at Bispemøtet i Den norske kirke ser på muligheten for at diakoner og kateketer i utvidet grad får dispensasjon til å forrette nattverd.»

Ved behandling av sak KM 4/08: Evaluering av godkjenningsordning for personer uten cand.theol.-grad ga komiteen følgende merknad:

5. Komiteen merker seg at Kirkerådet har vedtatt å utrede en ordning med utgangspunkt i den anglikanske kirkes "Local Ordained Ministry" og "Ordnungsgemäss berufen" i VELKD (De lutherske landskirker i Tyskland). Komiteen ser positivt på dette og vil samtidig foreslå at Kirkerådet vurderer muligheten for en ordning med ungdomspastor (jf. Ungdomstinget i Agder og Telemark bispedømme sak 05/08). En slik stilling kan ha et lavere krav til kompetanse, for eksempel en bachelor-grad, og kan være en prestestilling med begrensede fullmakter, og med veiledning fra en prest i en vanlig prestestilling.

Kirkerådet fulgte dette opp gjennom sak KR 51/10 *Lokal prestetjeneste - utgreiing av nye ordningar*. Utredningen anbefaler ikke en ordning med ungdomsprest med bachelorkompetanse, men fremmer forslag om ulike typer assisterende prestetjeneste som har utgangspunkt i de kirkerettslige rammene som finnes i § 10 i tjenesteordning for biskoper.

Gjeldende retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner (punkt 2.1.3), slår fast at kateketens tjeneste ikke omfatter forvaltning av sakramentene. Begrunnet i en helhetlig forståelse av læring i kirken og i menighetens behov for sakramentsforvaltning, reiser høringen spørsmål om hvorvidt det er tjenlig at kateket og evt. andre medarbeidere kan forvalte sakramentene, i gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte er i fokus.

5.2 Momenter fra høringen

Som en generell kommentar til undervisningsoppdraget i menighetens gudstjenesteliv, viser svarene fra flere av de undervisningsansatte og fra Diakonforbundet til at retningslinjene for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner bør oppdateres. Dette både i lys av gudstjenestereformen og for å gi en mer adekvat beskrivelse av undervisningstjenestens plass i gudstjenestene.

I høringen ble det stilt spørsmål om «*hvorvidt sakramentsforvaltning kan inngå i kateketens tjeneste, i gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus*» og om «*tjenligheten av at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere kan forrette nattverd ved bestemte anledninger*».

Hørings svarene viser til at sakramentsforvaltning er noe som primært er knyttet til prestedtjenesten, men at det i spesielle tilfeller kan være tjenlig at kateket eller andre undervisningsmedarbeidere forretter nattverd. De fleste svarene gir en form for unntaksbegrunnelse for dette i situasjoner der prest ikke er til stede, og understreker at det ikke er ønskelig at prestene trekker seg ut av undervisningstjenesten. Flere legger vekt på at sakramentsforvaltningen bør knyttes til vigslet tjeneste. Noen instanser uttrykker at det bør bli en mer ensartet praksis i bispedømmene på å gi fullmakt.

Flere av instansene som er positive til at sakramentsforvaltning kan inngå i en vigslet katekettjeneste, knytter dette til det helhetlige læringssynet som ligger i Plan for trosopplæring. Samtidig uttaler de at det er viktig å skjerme katekettjenesten slik at fokus ikke forskyves fra det pedagogiske arbeidet til gudstjenestearbeid.

5.3 Vurderinger og anbefalinger

På grunnlag av høringssvarene var det lagt inn en anbefaling i saksdokumentet til Kirkerådets behandling i september (KR sak 33/14) om å endre setningen «Kateketens tjeneste omfatter ikke forvaltning av sakramentene» til «Kateketens tjeneste omfatter normalt ikke forvaltning av sakramentene». Intensjonen bak forslaget til endring var å gi retningslinjer som er i tråd med det som gjennom høringen er beskrevet som gjeldende praksis, og som et flertall av høringsinstansene vurderte som tjenlig.

Både Kirkerådet og Bispemøtet støtter behovet for å oppdatere «Retningslinjer for kateketens og diakonens liturgiske funksjoner», både i lys av gudstjenestereformen og en mer adekvat beskrivelse av undervisningstjenestens plass i gudstjenesten. Dette er nedfelt i Kirkerådets anbefalte vedtakspunkt 5 til Kirkemøtet.

Kirkerådets forhandling og votering rundt vedtakspunktet medførte at følgende setning ble lagt til i KR sak 33/14, vedtakspunkt 1 f: «*Kateketen kan forvalte sakramentene når dette skjer innen rammen av kirkens undervisningstjeneste.*»

Om kateketer og sakramentsforvaltning uttaler Bispemøtet i BM sak 32/14:

«Sakramentsforvaltningen er i vår kirke tillagt prestedtjenesten. Biskopen kan likevel gi kateketer fullmakt i særskilte tilfeller, jf Tjenesteordning for biskoper, paragraf 10. Bispemøtet ser behov for å oppdatere retningslinjer for kateketers og diakoners gudstjenestelige funksjoner.»

Tjenesteordning for biskop §10.2 har følgende ordlyd: «*Biskopen kan gi egnede lekfolk som på ansvar og under tilsyn av prest utfører assisterende tjeneste under tjenestefrihet eller ledighet i en prestestilling, fullmakt til å forrette forordnede gudstjenester, dåp, nattverd og gravferd.*». Preses har i forbindelse med oversendelse av vedtaket presisert forståelsen av BM sak 32/14 i lys av BM sak 3/10 slik: «*Henvisningen til Tjenesteordning for biskop §10.2 gir biskopen anledning til å gi fullmakt til andre enn de som er vigslet til prestedtjeneste til å forvalte sakramentene.*»

Bispemøtet kommenterer Kirkerådets forslag om å endre omtalen av sakramentsforvaltning i retningslinjene for kateketens liturgiske funksjoner slik i protokollen:

«Det er rimelig å forstå denne endringen som en oppmykning av gjeldende rett. Innskuddet "normalt" indikerer at det i gitte tilfeller likevel kan forekomme. Slike unntak forekommer imidlertid også på grunnlag av dagens bestemmelser. En vil derfor kunne hevde at endringsforslaget vil kunne bidra til en ytterligere liberalisering av praksis.»

Kirkerådet understreker at intensjonen med forslaget om å legge til «normalt» ikke er en liberalisering av praksis. Intensjonen er å gi retningslinjer som er i tråd med praksis og Bispemøtets forståelse av tjenesteordning for biskop §10.2. Slik det fungerer i dag er praksis i strid med gjeldende retningslinjer for kateketens gudstjenestelige funksjoner.

Kirkerådet må ta stilling til om det ønsker å opprettholde setningen «*Kateketen kan forvalte sakramentene når dette skjer innen rammen av kirkens undervisningstjeneste.*» i sitt vedtaksforslag til Kirkemøtet. Det vil være uheldig dersom en votering i Kirkemøtet om dette punktet medfører at det blir vedtatt er mer restriktiv praksis for vigslede kateketer enn for øvrige medarbeideres fullmakt til å forvalte sakramentene i særskilte tilfeller.

Høringen viser at praksis når det gjelder fullmakt til sakramentsforvaltning er ulik i bispedømmene. Det er uheldig dersom kateketens gudstjenestelige funksjoner er avhengig av hvilket bispedømme en arbeider i. At praksis vil variere ut fra menighetens behov er naturlig og i tråd med intensjonene biskopens anledning til å gi fullmakt til sakramentsforvaltning, jfr. §10 i Tjenesteordning for biskoper.

6. Tjenestedrakt for vigslede undervisningsmedarbeidere

I forbindelse med utredningen av *Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster* har både Bispemøtet og Kirkemøtet lagt til grunn at stola er vigslingstegnet i Den norske kirke.

Når det gjelder liturgisk drakt for diakon, har Bispemøtet i BM sak 03/10 uttalt at egenarten til diakontjenesten som vigslet stilling tilsier at diakonen bærer skråstilt stola, og at dette bør gjelde tilsvarende for kateketer og kantorer.

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) drøftet spørsmålet om stola for diakoner, kateketer og kantorer i sak 09/12 Skråstola for diakoner, kateketer og kantorer. Fra protokollen gjengis følgende kommentarer og vedtak:

NFG vil fremheve at stola er det avgjørende tegnet på vigsling, forstått som vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste og hvor den vigslede står under biskopens tilsyn. En alba er å forstå som en hvit dåpsdrakt som alle døpte i prinsippet kan bære, men som bæres sammen med stola som vigslingssymbol. I dag har verken kateketer, diakoner eller kantorer noe liturgisk draktsymbol på vigsling.

Spørsmålet om andre grupper enn diakoner skal bære skråstola, henger sammen med spørsmålet om hvilke tjenestegrupper som vigsles av en biskop til en livslang tjeneste. NFG tilrår:

1. *At skråstola innføres som tegn på at diakoner er vigslet av en biskop til en livslang tjeneste og står under biskopens tilsyn. Selv om kateket- og kantortjenesten ikke er utredet slik diakontjenesten er, bør ikke dette hindre at Kirkemøtet i 2013 vedtar innføring av skråstola for diakoner.*
2. *Under forutsetning av at biskopene i Den norske kirke vigsler kateketer og kantorer til en livslang tjeneste og de står under biskopens tilsyn, bør også disse bære skråstola. Om disse derimot ikke vigsles til en slik tjeneste, bør de ikke bære skråstola.*
3. *Kateket-tjenesten og kantortjenesten utredes nærmere.*

På denne bakgrunn ba Kirkerådet om «at kateket- og kantortjenesten utredes med sikte på bruk av stola som del av liturgisk drakt for vigslede medarbeidere» (KR-012/12). I Kirkemøtets saksdokument om innføring av skråstola for diakoner (KM sak 08/13) står følgende om bruk av stola:

Liturgisk tjenestedrakt i Den norske kirke i dag

I liturgisk sammenheng betyr det latinske ordet stola et langt og relativt bredt bånd som henger over nakke eller skulder og som inngår som del av en liturgisk drakt for visse vigslede tjenestegrupper. I Den norske kirke ble stolaen (gjen-)innført som en del av den nye prestedrakten som ble innført ved kgl. res. av 30. mai 1980 og Kirkedepartementets rundskriv av 4. februar 1981. Da hadde stolaen ikke vært en del av den liturgiske drakten for prester i Den norske kirke siden 1536.

Innenfor den verdensvide kirken bæres stola av vigslede tjenestegrupper som biskoper, prester og diakoner innenfor den romersk-katolske kirke, metodistkirken og i anglikanske, presbyterianske, lutherske og andre protestantiske kirker. Også innenfor de ortodokse kirkene bærer biskoper, prester og diakoner ulike former for stolaer, som for biskop og prest kalles epitachelion (for prest/biskop) og for diakon orarion, ofte i en lang og "fordoblet" utgave.

I Den norske kirkes Retningslinjer for bruk av liturgiske klær, pkt 1.3, heter det at "Stola godkjent til bruk i Den norske kirke er et farget bånd med bredde 8-12 cm, som bæres slik at stolastolpene henger rett ned". Denne rettstilte stolaen henger altså rett ned fra begge skuldrene, på fremsiden av presten eller biskopen.

En skråstilt stola (skråstola) derimot, henger bare over venstre skulder og går på skrå – både på fremsiden og baksiden av personen – og stolastolpene samles på høyre hofte slik at endestykkene henger ned på høyre side. Skråstilt stola/skråstola er i dag ikke omtalt i Retningslinjer for bruk av liturgiske klær, men finnes i mange andre kirker, og bæres stort sett alltid av diakoner.

Det ble presisert i retningslinjene at prester ikke skulle bære "stola i kryss". Det betyr at stolastolpene ikke skal krysse hverandre på fremsiden, ved hjelp av singulum, slik det tidligere var vanlig i katolsk tradisjon hvor biskopen bar rettstilt stola, presten bar stola i kryss og diakonen bar skråstilt stola. Denne måten å bære stola på har også vært vanlig i

den svenske kirke. Den romersk-katolske kirken hadde allerede med liturgireformen etter Andre Vatikankonsil på 1960-tallet gått bort fra praksisen med at prester skulle bære stola i kryss - til forskjell fra biskopene, som bar rettstilt stola. Dermed understreket denne kirken at også en biskop, liturgisk sett, er prest. Diakoner bærer imidlertid fortsatt skråstilt stola i den romersk-katolske kirken, noe som også er en svært gammel kirkelig tradisjon.

På bakgrunn av forståelsen av katekettjenesten som en vigslet tjeneste, foreslås det i utredningen å innføre alba med stola som liturgisk bekledning for kateket. Hvorvidt kateketens stola skal være rettstilt eller skrå, må vurderes i forhold til tjenestens egenart og forankring. Når det gjelder utforming, må den være i de fire kirkeårsfargene og ha symboler som kan knyttes til kateketens tjeneste med å undervise i den kristne tro.

5.1 Momenter fra høringen

Høringen viser klar oppslutning om at vigslet kateket skal bruke alba med stola som liturgisk bekledning.

Flere uttaler at spørsmålet om utforming av stola for kateket må vurderes ut fra tjenestens egenart og forankring. Noen peker på at skråstilt stola vil oppfattes som at man forstår kateketen som del av et samlediakoniat og rett stola vil innebære at katekettjenesten forstås som en del av prestedtjenesten. Når flertallet foreslår skrå stola, begrunnes dette i et behov for å skille katekettjenesten fra prestedtjenesten.

Misjonshøgskolen skriver i sitt høringssvar:

«På tross av at den tradisjonelle skråstilte stola er knyttet til diakonatet, tror vi likevel dette er den beste løsningen. Den primære begrunnelsen for dette er at mens presten har sin hovedfunksjon i gudstjenesten, er dette verken slik for diakoner eller kateketer. Av den grunn bør det være et skille mellom prest og andre vigslede medarbeidere.»

5.2 Vurderinger og anbefalinger

Om stola for kateket uttaler Bispemøtet:

Når stola er innført som del av tjenestedrakt for diakoner, kan Bispemøtet ikke finne avgjørende læremessige innvendinger mot at også kateketene, som vigslet tjenestegruppe, skal kunne benytte stola. Av hensyn til behovet for orden og tydelighet i kirken, bør kateketens stola ikke kunne forveksles med prestens. Dersom Kirkerådet vil foreslå for Kirkemøtet at kateketens tjenestedrakt skal inkludere stola, må det derfor presiseres at kateketens stola ikke skal være rettstilt.

På grunnlag av høringen og behandlingen i Kirkerådet og Bispemøtet, er det mest nærliggende å foreslå skrå stola som vigslingstegn for kateket.

I en økumenisk sammenheng vil skrå stola av mange bli oppfattet som et uttrykk for diakontjeneste. De siste årenes avklaring av tjenestestrukturen i Den norske kirke har avvist tanken om samlediakoniatet som en modell som svarer på forståelsen av de vigslede tjenestene i Den norske kirke. Tilsvarende vil rett stola signalisere en forståelse

av katekettjenesten som en type prestedtjeneste, noe som heller ikke korresponderer med en forståelse av selvstendige tjenester som gjennom sin forskjellighet bidrar til kirkens felles liv og oppdrag.

Når det gjelder utforming, må kateketens stola være i de fire kirkeårsfargene og ha symboler som kan knyttes til kateketens tjeneste med å undervise i den kristne tro. Evangeliekorset/ misjonskorset kan være et tjenlig symbol for kateketens tjeneste. Det består av et stort kors som symboliserer Kristus, med fire små kors som symboliserer oppdraget med å gjøre disipler gjennom å døpe og å lære og å utbre Guds ord til hele verden (fire verdenshjørner). De fire små korsene rundt det store korset er også symbol for de fire evangelistene og evangeliet som trosopplæringens hovedinnhold.

6. Økonomiske/administrative konsekvenser

De foreslåtte tiltakene for å styrke rekruttering og kompetanseutvikling for undervisningsansatte kan understøttes gjennom økonomiske og andre virkemidler. Innretningen av slike virkemidler må avklares med bevillende myndigheter, drøftes med partene i arbeidslivet og gjennomføres i samarbeid med disse.

Intensjonen om å legge til rette for videreutdanning slik at flere undervisningsmedarbeidere blir kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskravene for kateket og menighetspedagog vil medføre økte lønnskostnader for arbeidsgiver. Fellesrådet har ansvar for utarbeidelse av kompetanseplaner for sine ansatte og innarbeidelse av kostnader til gjennomføring av slike i de årlige budsjett, jf. HTA Kap. 3.3. Det er særlig viktig dersom en tilsetter personell som en ønsker å tilrettelegge mer omfattende videreutdanningstilbud for og det er nødvendig å sette inn vikar. Midler til etter- og videreutdanning med videre for trosopplæringsansatte skal dekkes av kirkelig fellesråd innenfor tildelt trosopplæringstilskudd.

Dersom «Veien til vigslet tjeneste» skal etableres for alle vigslede tjenestegrupper, vil dette medføre økte kostnader og tidsbruk for biskopene og for disse stillingsgruppene arbeidsgiver. En samordning med tiltakene i «Veien til prestedtjenesten» kan bidra til rasjonell ressursutnyttelse. Tilretteleggingen av dette må utredes nærmere i dialog med KA og Bispemøtet.

Innføring av stola vil medføre et økt engangsutlegg til liturgisk drakt for kateketer. En vendbar skråstola med Malteserkors som utsmykning koster om lag 2000 kroner inkl. mva. For å ha stola i de fire kirkeårsfargene, kreves det 2 vendbare eller 4 enkelt-stolaer. En kan ut fra dette beregne et utlegg på kr. 4000 for to vendbare stolaer for hver person som vigsles. Det er fellesrådet som i dag dekker utgifter til alba for kateketer, og som i fremtiden også vil måtte dekke utgifter til stola. Det er ca. 130 kateketer som er i stilling i dag. Det betyr kr 4.000 x 130, altså en engangsutgift på kr 520 000. I tillegg kommer den fremtidige utgift som følger med stola/tjenestedrakt ved hver ny vigsling, samt eventuelle utgifter til vedlikehold/fornyelse.